

Stendhal

Visat núm. 9

(abril 2010)

per Maria Bosom

Marie Henri Beyle, més conegut amb el pseudònim de Stendhal (1783-1842), va ser un dels grans mestres de la novel·la analítica francesa del segle XIX. La seva defensa aferrissada de l'individualisme ha fet que habitualment se l'inclogui entre els autors romàntics, però el rigor crític amb què va analitzar la psicologia humana i la societat de la seva època el converteixen en un dels primers escriptors realistes del segle XIX.

Marie Henri Beyle, conegut com a Stendhal, va néixer a la ciutat francesa de Grenoble el 23 de gener de 1783, al si d'una família burgesa. La seva mare va morir quan ell tenia només set anys, i el seu pare va deixar l'educació del nen en mans d'un sacerdot jesuïta. Més tard va estudiar a l'Escola Central de Grenoble, amb l'idea d'ingressar després a l'Escola Politècnica de París. Finalment, però, va decidir allistar-se a l'exèrcit de Napoleó, cosa que li va permetre traslladar-se a Milà, on va gaudir de la vida social dels militars. L'any 1802 va abandonar l'exèrcit per passar a treballar de funcionari de l'administració imperial a Alemanya, Àustria i Rússia.

L'any 1815 Stendhal, que tota la vida fou un autèntic enamorat d'Itàlia, es va establir a Milà, des d'on viatjà per tot el país i per la resta d'Europa. Al cap d'uns anys, però, va ser expulsat d'Itàlia sota l'acusació d'espionatge, i va haver de marxar a París, on va treballar per un diari durant una temporada. Tot i així, no trigaria a tornar a Itàlia com a vicecònsol francès destinat a Civitavecchia, prop de Roma. És durant aquest període que va escriure les seves dues novel·les cabdals: *El roig i el negre* i *La cartoixa de Parma*. El 1841 va patir el primer d'una sèrie d'atacs d'apoplexia que l'obligaren a tornar a la capital francesa, on va morir el març de l'any següent, amb només cinquanta-nou anys.

La producció literària de Stendhal es caracteritza per dos trets ben distintius: la seva extrema sensibilitat romàntica, per una banda, i el seu agut sentit crític, per l'altra. Es va dedicar a analitzar minuciosament les passions humanes, els comportaments socials de la seva època, l'èxtasi que poden arribar a produir l'art i la música, i la recerca epicúria del plaer. Aquesta anàlisi, eix vertebrador de la seva obra, la plasmava amb una manera molt particular d'escriure, en què el realisme de l'observació objectiva i el caràcter individual de la seva expressió es fonien amb gran harmonia. Stendhal, autor que va rebre un gran rebuig per part dels seus contemporanis, fou reconegut després de la seva mort per la magistral barreja d'ambientació històrica i d'anàlisi psicològica que trobem en les seves novel·les. A través d'elles va criticar durament el decadentisme moral i intel·lectual de la França del segle XIX. Per tots aquests motius, se'l considera un dels creadors de la narrativa moderna.

Les primeres traduccions al català de l'obra de Stendhal daten dels anys vint i trenta, com per exemple la que va fer Just Cabot l'any 1930 de *Le rouge et le noir*. Ara bé, com sol passar amb els autors francesos del segle XIX, són molt escasses les traduccions de les obres de Stendhal al català anteriors a les dècades dels vuitanta i noranta. Les idees conservadores imperants a Espanya durant

el segle XIX i gran part del XX van ser la causa que es tingués una forta reticència cap als autors francesos de l'època que seguien la línia de les idees liberals promogudes pel país veí. La prohibició de les traduccions al català durant els períodes dictatorials que va patir Espanya al llarg d'aquests segles també va contribuir al fet que moltes obres de la literatura universal dels darrers temps no es traduïssin al català fins a final de segle XX. Va ser aleshores quan una nova generació de traductors catalans va començar a traduir les obres cabdals de la literatura francesa. És el cas dels traductors més rellevants de l'obra de Stendhal al català, com ho són Pere Gimferrer, Xavier Pericay o Ferran Toutain.